

KULTUR & TEOLOGI

KRISTINA LINDH

TIPSA REDAKTIONEN!

kristina.lindh@kyrkanstidning.se
010-199 34 62

1968

Året då allting började

Revolutionsåret 1968 ses ofta som startpunkten för de ideologiska positioner som präglar Svenska kyrkan. En ny bok vill göra upp med det vänsterdominerade åsiktskollektivet.

TEXT: ANDERS MELLBOURN

”De verkliga aktivisterna hittar man numera i Svenska kyrkan”, konstaterade Dagens Nyheters kultursida senast i förra veckan.

Juluppropet om flyktingmottagningen från Sveriges kristna råd och vårens kampanjer om vapenexport från Diakonia och ”Katarinauppropet” är de mest aktuella uttrycken. För somliga är denna ”vänstervridning” ett självklart uttryck för ett i evangeliet grundat socialt engagemang ovan och bortom politiska etiketter och partifällor, för andra ett skrämmande tecken på en socialistisk partipolisering och ideologisering av kyrkan.

Det världsekumeniska mötet i Uppsala det revolutionära symbolåret 1968 ses ofta som avgörande startpunkt för utvecklingen. Den utgångspunkten tar också idéhistorikern Johan Sundeen i sin just utkomna studie av vad han kallar ”68-kyrkan”, en framställning med vetenskapliga ambitioner över 360 textsidor och 120 sidor därtill med källförteckning och 1865 noter, som egentligen kräver en akademisk

» Framför allt kan vi känna både sorg och besvikelse för att vi, trots att vi såg varningstecknen, blev del av en process där andligheten trängdes undan så mycket i den sociala väckelsen att helheten i tron alltför ofta gick förlorad.

tidskrifts utrymme för att ordentligt granska.

I sitt fokus på frågan om kristendom-marxism under en 25-årsperiod koncentrerar sig författaren framför allt på Kristna studentrörelsen, Kriss, i viss mån också Kristna fredsrörelsen och socialdemokratiska Broderskapsrörelsen. Hans tes är att det kring Kriss skapats och fortlevt ett ”åsiktskollektiv” som i någon mening hållit ihop och så fått bestående inflytande genom att flera av kollektivets mest kända namn sedan blivit biskopar och universitetsprofessorer. Med Kriss som studieobjekt tar han ett ekumeniskt perspektiv och intresserar sig inte enbart för Svenska kyrkan.

SUNDEENS STUDIE ingår i ett större forskningsprojekt om ”Arvet efter 1968” finansierat av Ax:son Johnsonstiftelsen och lett av kända namn inom Axesskretsen (ett ”åsiktskollektiv” med annan lutning). Att författaren ogillar och hyser djup skepsis till sitt forskningsobjekt döljer han inte men

lyckas ändå över lag hålla en hyggligt saklig ton i framställningen.

Valet att fokusera på Kriss har naturligtvis sina poänger. Ungdomsförbund och studentrörelser har alltid varit givna rekryteringsmiljöer för framtida ledare och ansvarbärare i samhällsinstitutioner, folkrörelser och företag. För kyrkor har studentrörelser varit särskilt viktiga eftersom de i ett existentiellt trossammanhang givit plats både för ifrågasättande, nytänkande och fördjupning under en avgörande fas av livet vid steget mellan att vara ung och vuxen.

Man ”tar ut svängarna” i studentrörelser. Sundeen visar att dessa svängar i Kriss snabbt blev politiskt-ideologiskt allt snävare marxistiska. Den skildringen går inte att motsäga. Sundeen radar citat och exempel som ofta är både olustiga och komiska. Men den svängningen bidrog också till att många av dem som får betydande plats i framställningen fortsatte ytterligare vänsterut och lämnade sammanhang-

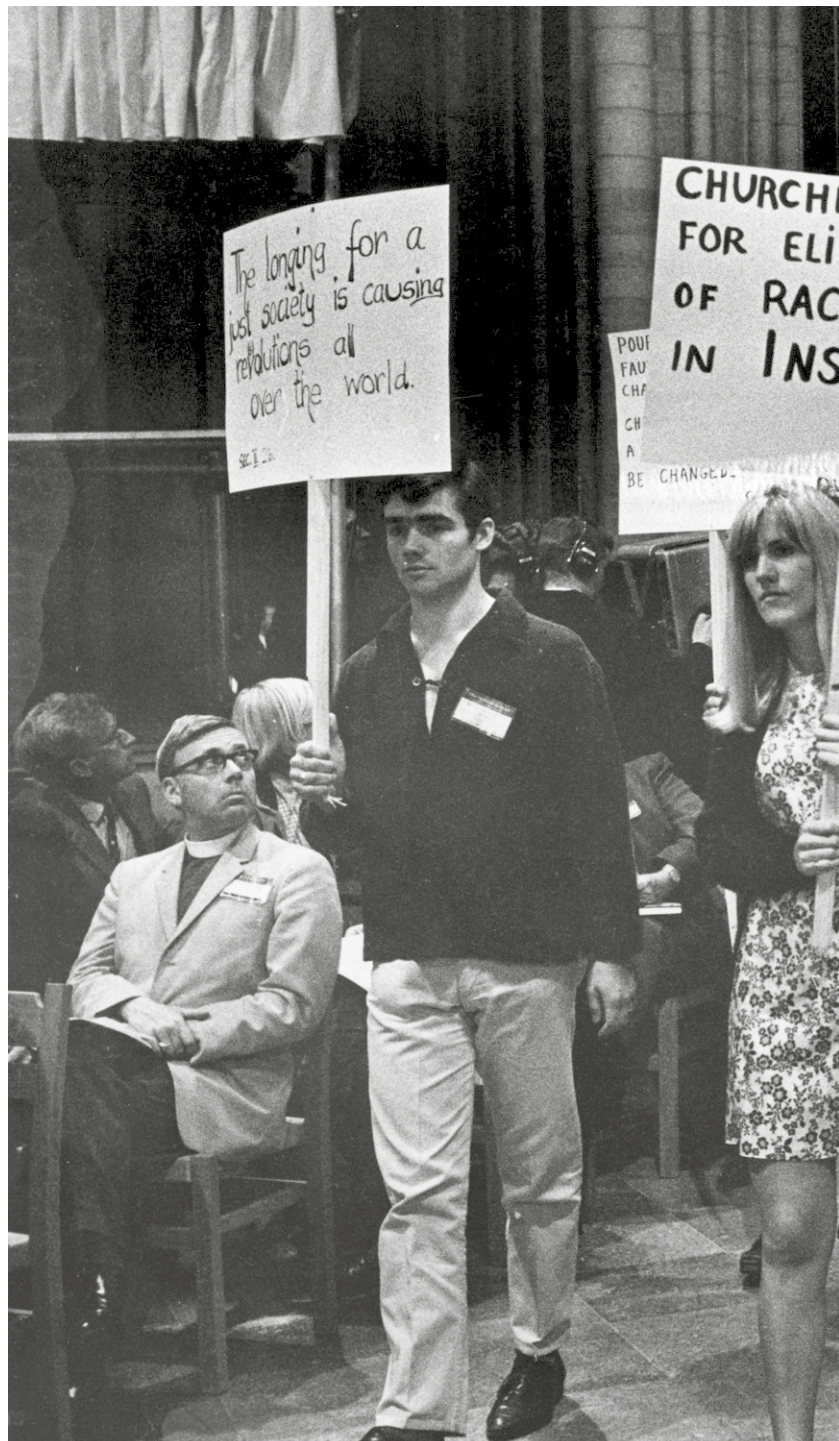
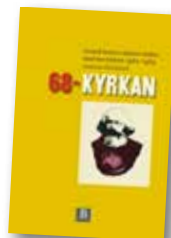
en och sin kristna tro. Så småningom försvann i praktiken hela rörelsen och förlorade sin roll i svensk kristenhet. Bland kristna ungdomar växte sig i stället en annan, mer så kallat evangelikal strömning stark.

FÖR DEN skull kan ju ”åsiktskollektivet” från 60-70-talen i någon mening bestå. Men då måste begreppet ”åsiktskollektiv” (som Sundeen har från den akademiska idéanalysen) problematiseras och inte bara likställas med marxistisk vänster.

BOK

68-kyrkan. Svensk kristen vänsters möten med marxismen 1965-1989

Johan Sundeen
(Bladh by Bladh)

Det världsekumeniska mötet i Uppsala blev formerande för en hel generation unga kristna. Teologisk grundtanke både då och nu är att

»Jag ser hur bekräftelsen blir till bränsle. Jag förstår att det känns befriande, berusande. Jag känner igen det från en annan värld.

EMANUEL KARLSTEN, krönikör i GP, ser hur främlingskritikernas behov av legitimerande kändisar går igen från hans barndoms kyrka.

FOTO: BJÖRN LARSSON ROSVALL/TT

andligt och världsligt inte kan hållas åtskilt.

FOTO: RAGNHILD HAARSTAD / TT

Hellre skulle jag tala om ett "engagemangs- eller perspektivkollektiv" från 1960-talet bland kristna, grundat i dåtidens ekumeniska teologi med en betoning att andligt och världsligt inte kan hållas åtskilt i en tro som utgår från de nedersta och präglad av den tidens kontext av Vietnamkrig, befrielseströrelser i tredje världen, rasism och en krossad Pragvår.

Ingen undgick vid denna tid att ta del av och diskutera marxistiska texter. Men få var eller blev marxister i någon kvalificerad mening. Fler kallade sig kristna socialister, nästan alla kristen vänster.

Johan Sundeen visar på några ställen att han inte är omedveten om detta. Men genom sitt helt dominerande fokus på kristendomsmarxism kollektivansluter han många genom åren Kriss-engagerade (anmäla inbegripen) som här och var namndroppas till inte bara "engagemangs"- utan också åsiktskollektivet.

Vi är säkert många som bett "Gud förlåta oss somliga rader"

från den här tiden, även om vi mest är tacksamma för vad den gav i trosinspiration och livsriktning. Framför allt kan vi känna både sorg och besvikelse för att vi, trots att vi så varnings-tecknen, blev del av en process där andligheten trängdes undan så mycket i den sociala väckelsen att helheten i tron alltför ofta gick förlorad.

KAMPEN MOT rasism och frigörelse i södra Afrika var sannolikt det som starkast engagerade den kristna vänstern under den här tiden men får av oklar anledning ingen plats i boken. Trogen sitt perspektiv ägnar författaren i stället bokens fallstudier åt Maos Kina, 1980-talets fredsörelse, sandinisternas Nicaragua och kontakterna med Östtyskland, DDR. Här blir analysen mer hätskt polemisk och jag lämnar åt de apostroferade som kan att själva bäst svara på angreppen.

Från egna erfarenheter vill jag beklaga författarens misstro både mot uppriktigheten i engagemanget för icke-våld, pro-

testerna mot kärnvapenupprustningen och kontakterna i DDR.

DET VAR ingen slump att nyhetsredaktionerna bara hade Kristna fredsörelsen att ringa för att få veta något när den dittills okände latinamerikanske icke-våldsförkämpen Adolfo Perez Esquivel 1980 fick Nobels fredspris. Kontakterna med kristna studenter i DDR, där jag var med, förutsatte inte sällan aktsamhet och balansakter i ordvalet. Men jag är förtröstansfull att vi (trots att Stasi-informatörer säkert fanns i lokalen) i dessa möten gav ett litet bidrag till att vidga sprickorna i den mur som till slut föll 9 november 1989.

För de östtyska präster som under 1980-talet fick besöka Sverige öppnades perspektiven. En av dem var Joachim Gauck, i dag (snart avgående) president i Förbudsrepubliken Tyskland.

Som han sa när jag intervjuade honom för tidningen Sändaren 2009:

– Sverige betydde frihet, inte bättre socialism.

Sista panelen på Sonens fönster i Uppsala domkyrka sätts på plats. FOTO: HENRIK VIBERG

Ny lyster i domkyrkan

Efter drygt tre års konservering är Sonens fönster äntligen klart. Den sista panelen har satts på plats och scener ur Jesus liv framträder med en ny lyster i Uppsala domkyrka.

– Det känns jättebra att vi är färdiga. Äntligen, efter alla dessa år, har vi slutfört projektet! säger Linda Kvarnström, ansvarig glasmålerikonserverator, i ett pressmeddelande.

För två år sedan besökte Kyrkans Tidning arbetet med konserveringen av Sonens fönster i Uppsala domkyrka, Sveriges största figurativa glasmålning.

Linda Kvarnström sa då att det var en stor händelse för hela konserveringssverige "eftersom glasmålerikonservering inte har funnits i landet tidigare".

Fönstret tillverkades 1892 och när det 2013 vars dags för konservering startades Uppsala domkyrkas glasmålningsateljé.

Då var det första gången ett helt kyrkfönster skulle konserveras på plats i Sverige. Totalt har 107 paneler med en sammanlagd yta på 50 kvadratmeter konserverats.

Efter tre och ett halvt år är arbetet nu slutfört. Den sista panelen sattes på plats fredagen 13 januari.

– Glasmålningen var i stort behov av åtgärder. Den led av ett omfattande bortfall av bemålningen, sprickor i glas och blyspröjs och en kraftig nedsvärtning av ytan, säger Linda Kvarnström.

Arbetet med Sonens fönster har följt internationella riktlinjer. Panelerna har återmonterats med ett yttre skyddsglas. I dag sitter glasmålningen i ett inomhusklimat, vilket innebär att det tar mycket längre tid tills nästa gång den behöver underhåll.

SARA FROM

010-199 34 75

sara.from@kyrkanstidning.se

PÅ GÅNG

Unga dras till laestadianismen

Laestadianismen växer bland de unga. Det menar Lis-Mari Hjortfors, doktorand vid Vaartoe – centrum för samisk forskning. I förra veckan presenterade hon en del av sitt avhandlingsarbete om Laestadianismen och dess betydelse för lulesamerna.

Hjortfors har intervjuat människor som berättar om väckelseörelsen avgörande roll för möjligheten att bevara språk och identitet, och om hur grundaren Lars Levis tanke om en rörelse med både religiöst och socialt ärende fortfarande lever.

– Bilden av laestadianismen fokuserar ofta på att den är konservativ. Jag vill visa att den också har andra sidor, säger hon till Sveriges Radio.

Stort intresse för kompositionstävling

Runt 300 bidrag kom in till den kompositions- och psalmdiktartävling som Stockholms stifts kyrkosångsförbund utlyste i våras. Bidragen tävlar i fem kategorier, varav "blandad kör med orgel/piano" var populärast. I varje kategori har juryn valt ut en vinnande text som tonsatts av Georg Riedel eller Paula af Malmborg Ward. De nya psalmerna sjungs för första gången i Oscars kyrka den 4 februari.